

het Peperhuis

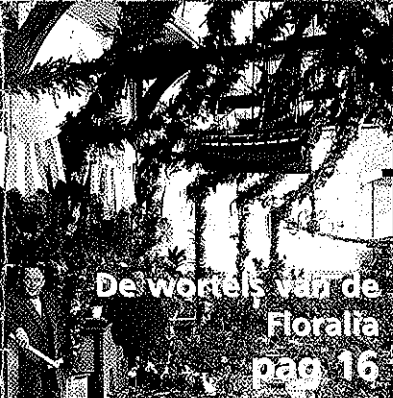

Deel documentatie van
visvaart overgedragen
pag 12

Op maat gesneden

pag 4

De wortels van de
Floralia
pag 16

ZUIDERZEE MUSEUM
voor

De wortels van Floralia

Door John Helsloot

De bloemententoonstelling die van vrijdag 17 tot en met donderdag 23 juni 2005 in de Wieringer Kapel te zien is, heeft een lange voorgeschiedenis. Het is een uitloper van wat historici en sociologen een 'beschavingsoffensief' noemen. Daaronder verstaat men het streven om lager geplaatsten in de samenleving door dwang of overreding tot een 'beschaafde' levensstijl te brengen. De eeuwen door hebben wereldlijke en kerkelijke autoriteiten, ondernemers en het 'maatschappelijk middenveld' zich druk gemaakt over het in hun ogen onbetamelijk gedrag van het eenvoudige volk.

Een terugkerende bron van conflicten waren vooral feesten en gemakkelikheden. Juist op dit vlak kwamen immers openlijk de tegenstellingen aan het licht tussen 'ruw' gedrag en 'beschaafde' waarden zoals ordelijkheid, soberheid en arbeidzaamheid. Daarom werd getracht feesten zoals de kermissen af te schaffen of tenminste in ordelijke banen te leiden. Tegelijkertijd werden bij wijze van compensatie voor het 'volk' vaak alternatieve, wel gepast geachte feestelijkheden georganiseerd. In de 19de eeuw noemde men dit in Nederland de 'veredeling van het volksvermaak'. Verenigingen van verontruste maar geëngageerde burgers speelden daarbij een belangrijke rol.

Een van de wapens die men in de tweede helft van de 19de eeuw in dit beschavingsoffensief hanteerde, waren merkwaardigerwijs bloemen en planten. De verenigingen die zich daarop toelieden noemden zich Floraliaverenigingen. Zij organiseerden bloemententoonstellingen met een opvoedkundig karakter.

Ontstaan en doelstelling

Floralia ontstond in Nederland in 1871 in Zwolle. Daar kreeg een bloemist "de gedachte," zoals hij later zelf schreef, "om aan minvermogenden in de onaanzienlijke wijken der stad, alwaar de mensch ten eenemale van de natuur verstoken is, wat bloemen te verschaffen, om zodoende het leven en de bezigheid van deze minbedeelden wat op te wekken". Een commissie, 'Flora' geheten, deelde in het voorjaar pakjes met bloemzaad uit. Daaruit moesten in potten plantjes worden gekweekt, die men aan het eind van de zomer mocht inzenden op een speciale tentoonstelling. Voor de mooiste planten stelde de commissie geldprijzen beschikbaar.

Kort daarna werd in Amsterdam met steun van de 'Vereeniging tot veredeling van het volksvermaak' een soortgelijke tentoonstelling gehouden. Hier moesten de 'werklieden' de bloemstekjes kopen tegen geringe prijs. In 1873 werd een afzonderlijke vereniging opgericht die zich geheel ging toeleggen op de organisatie van dit type bloemententoon-

stellingen. Met een verwijzing naar de antieke Romeinse bloemenfeesten kreeg de vereniging de naam 'Floralia. Vereeniging tot volksontwikkeling door het kweken van planten'. De Amsterdamse tentoonstelling was met veel meer publiciteit omgeven dan die in Zwolle. Daardoor was het vooral het Amsterdamse voorbeeld dat elders in het land navolging vond. Eind 19de eeuw waren er tientallen Floraliaverenigingen, merendeels in de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland, Friesland en Zeeland.

Het uitgangspunt van de Floraliaverenigingen was dat als men leden van de 'arbeidende klasse' (ambachtslieden en geschoolde arbeiders) ertoe zou kunnen brengen om zelf plantjes op te kweken, dit indirect zou leiden tot een verandering van hun mentaliteit. Door de dagelijkse zorg voor een plantje zou ruw gedrag wel verdwijnen en plaatsmaken voor eigenschappen als toewijding, netheid en gevoel voor regelmaat. Wanneer man, vrouw en kinderen samen keken hoe het plant-

omstandigheden, lonen en ook het kiesrecht. Dat leidde in de boezem van de verenigingen tot twijfels over de zin van een enigszins idyllische onderneming als Floralia. Tegelijkertijd kregen betuttelende verenigingen als Floralia ook bij de arbeiders zelf, zeker in grotere steden, steeds minder weerklank. Maar op het platteland en voor kinderen behield Floralia vaak zijn aantrekkelijkheid.

Floralia in de 20ste eeuw

Al werden verscheidene Floraliaverenigingen aan het eind van de 19de eeuw opgeheven, andere zetten hun bestaan voort tot ver in de 20e eeuw of werden na enige tijd opnieuw opgericht. Bovendien ontstonden er verscheidene nieuwe verenigingen. Ik heb de indruk - ik heb hiernaar geen onderzoek gedaan - dat in deze verenigingen het opvoedende element van het plantjes kweken weliswaar niet geheel heeft ontbroken, maar dan toch een ander karakter heeft gekregen. Wanneer volwassenen nu nog deelnemen aan Floralia, zoals in sommige plaatsen in Noord-Holland en Gelderland, zal vooral het wedstrijdelement een stimulans zijn voor de leden. Daarnaast kreeg de bevordering van de liefde en zorg voor de natuur waarschijnlijk een belangrijker plaats in de doelstelling, vooral wanneer de verenigingen zich richtten op schoolkinderen. Onlangs schreef Jan Siebelink daarover in zijn roman 'Knielen op een bed violen' (p. 239, 256-258). Vermoedelijk hebben de culturele veranderingen vanaf de jaren 1960 ook het plantjes kweken voor de schoolfloralia een zachte dood doen sterven. Maar niet overall, zoals blijkt op de zestiende tentoonstelling van planten gekweekt door Enkhuizer schoolkinderen in het Zuiderzeemuseum. Die staat, zoals deze bijdrage heeft willen schetsen, in een lange traditie. ■

Deze bijdrage is gebaseerd op mijn boekje Floralia in Nederland in het laatste kwart van de negentiende eeuw (Amsterdam: P.J. Meertens-Instituut, 1990) en mijn artikel over hetzelfde onderwerp in Spiegel Historiaal 27 (1992) 57-62.

FLORALIA. -- ZIERIKZEE.

TENTOONSTELLING Zondag 5 Sept., van 10 tot 5 uur en Maandag 6 Sept., van 12 tot 4 uur.

Prijsuitdeeling Zondag 5 uur.

Toegang tuin van den heer VERWER, (achterdeur): voor de leden met ééne Dame-huisgenoot; meerdere dames 10 cent; niet-leden 20 cent. **Vrije toegang voor min- en onvermogenen.**

INZENDING VAN PLANTEN: Zaterdag van 12 tot 2 uur.

TERUGHALEN: Maandag tusschen 5 en half-7 's avonds.

Elk lid dat de Tentoonstelling bezoekt, krijgt een lot in de Tombola.

Deze loten zijn ook verkrijgbaar voor niet-leden tegen betaling van 25 cents.

Wij zoeken de Ambassadeurs onder de Vrienden

Dat het museum in zwaar weer zit, hoeven wij u niet meer uit te leggen. Wat we wel moeten uitleggen, is het idee van een promotieteam. Verleden jaar hebben wij diverse jaarmarkten, vlootdagen en braderieën bezocht met enkele gidsen en publieksmedewerkers. Door het verspreiden van folders en het geven van een toelichting op het programma konden wij extra publiek naar het museum trekken. Voor het komende seizoen selecteerden wij weer een aantal festiviteiten waarbij wij het museum zouden willen promoten. Dit willen we graag doen met de vrijwilligers die zich al eerder aanmeldden voor het Vriendentrefpunt. Daarnaast willen wij graag weten welke andere leden van de Vrienden bereid zouden zijn om zich (belangelooos) in te zetten als ambassadeur van het museum. Bent u geïnteresseerd? Neem dan contact op via peperhuis@zuiderzeemuseum.nl.

Ledendag 2005

Graag wijzen wij u alvast op de datum voor de jaarlijkse ledendag en de Algemene Ledenvergadering van 2005: zaterdag 11 juni, vanaf 10.00 uur.

Omdat wij graag de hele Vriendenfamilie willen verwelkomen op deze dag, wordt er voor de Vriendenkinderen een speciaal programma georganiseerd. Dan kunt u als ouders de Algemene Ledenvergadering bijwonen, terwijl uw kinderen elders in het buitenmuseum hun eigen programma volgen.

In mei ontvangt u het welbekende ledendagboekje. U leest daarin alle verslagen. Ook staat erin aangegeven hoe u zich kunt opgeven voor de vergadering, de lunch en het middagprogramma.

Mogen we op uw komst rekenen? Noteer dan alvast de datum: zaterdag 11 juni 2005.

Beste Vrienden,

Om u van actuele zaken op de hoogte te kunnen stellen verzoeken wij u een e-mail te zenden aan margot.sundermeijer@zuiderzeemuseum.nl.

BELANGRIJK: vermeld bij Onderwerp uw naam en lidmaatschapsnummer (verdere tekst is dan niet nodig). Uiteraard is uw mailadres alleen bedoeld voor intern gebruik bij de Vrienden.